

آیت‌الله اعرافی در بازدید از جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام}

جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام}

الگوی بی‌نظیر

حوزه‌های علمیه خواهران

در جهان اسلام

مدیر حوزه‌های علمیه کشور، در نشست با شورای مدیران

و معاونان جامعة الزهرا^{علیه‌السلام}، این نهاد را یکی از دستاوردهای محوری حوزه علمیه قم در یکصد سال اخیر دانست و تأکید کرد: جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} نه‌تنها آغازگر تجربه‌ای بدیع در تاریخ حوزه‌های علمیه بانوان است؛ بلکه در سطح جهان اسلام نیز پدیده‌ای ممتاز و بی‌نظیر به‌شمار می‌رود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، مدیر حوزه‌های علمیه کشور در این نشست، با ترسیم مراحل تطور حوزه علمیه قم و تشریح ویژگی‌های منحصر به فرد جامعة الزهرا^{علیه‌السلام}، تأکید کرد: این نهاد نه‌تنها آغازگر تجربه‌ای ساختاری و نهادین در حوزه علمیه بانوان است؛ بلکه الگویی بی‌مانند در سطح جهان اسلام به‌شمار می‌رود.

رئیس شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران در ادامه، با تجلیل از پیشگامان تأسیس جامعة الزهرا^{علیه‌السلام}، از امام خمینی ^{رحمه‌الله} و علمای عظیم‌القدر دیگر تا مدیران اولیه این مجموعه چون حجج‌اسلام طباطبایی، هاشمیان و مدنی یاد کرد و افزود: همه این بزرگواران با خلوص نیت، پایه‌های نهادی راریختند که امروز به کانونی از تولید اندیشه و تربیت بانوان فرهیخته طلبه تبدیل شده است.

- تقدیر از مدیریت جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام}**

آیت‌الله اعرافی همچنین از مدیریت فعلی مجموعه به‌ویژه خانم برقیی قدردانی کرد و گفت: ایشان با درایت، تجربه و روحیه جهادی، توانسته‌اند ضمن صیانت از تجربه پیشینیان، برگ‌های درخشانی بر دفتر افتخارات جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام} بیفزایند.

- سیاس‌گذاری ویژه از رهبر معظم انقلاب**

وی با بیان اینکه باید از رهبر انقلاب اسلامی به‌صورت ویژه سیاس‌گذاری کنیم که در جایگاه رهبری امت اسلامی، ملت ایران و نظام اسلامی، درخششی بی‌نظیر داشته‌اند، افزود: ما همواره از هدایت‌ها و رهنمودهای ایشان به‌ویژه در حوزه بانوان بهره‌مند بوده‌ایم. توجه ویژه ایشان به جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} و دیدار راهبردی و مهمی که در ۳۰ آبان ۱۴۰۳ انجام شد و حاوی نکات بسیار ارزشمندی بود، شایان قدردانی است.

مدیر حوزه‌های علمیه افزود: محور مقدماتی سخنانم را همان سخنرانی قرار می‌دهم که قرار بود، در همایش «یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم» ایراد کنم؛ اما به‌دلیل فشردگی برنامه‌ها و اهمیت پیام مقام معظم رهبری، صلاح ندیدم به آن بپردازم و از ارائه آن صرف‌نظر کردم. اکنون فهرست اصلی آن سخنرانی را با شما در میان می‌گذارم.

- بررسی تاریخ ۱۴۰۰ ساله شهر قم**

وی ادامه داد: در ابتدا، تاریخ ۱۴۰۰ ساله شهر قم را به دو بخش کلی تقسیم کرده‌ام. دوره پیش از قرن چهاردهم هجری و دوره قرن چهاردهم. بخش نخست یعنی پیش از قرن چهاردهم، خود به شش مرحله تقسیم می‌شود که هرکدام فراز و فرودهایی داشته. دوران اوج به‌ویژه مربوط به مراحل اولیه یعنی قرون دوم تا چهارم هجری است؛ دوره‌ای که قم به‌عنوان یک کانون فعال علمی و ضلع مؤثر در شکل‌گیری اندیشه شیعی با محوریت علمای مهاجر و نیز علمایی که در ایران پرورش یافتند، مطرح شد. این دوران، اساس و بنیان شکل‌گیری حوزه علمیه قم بود؛ حوزه‌ای که در کنار حوزه‌های بزرگ دیگری چون ری و بغداد، پس از دوران پیشین مدینه و بصره در دو تا سه‌قرن متوالی، به قطب‌های هدایت فکری مکتب اهل بیت ^{علیهم‌السلام} تبدیل شدند و هر کدام، از منظری خاص، خدمات عظیم و کم‌نظیری ارائه دادند.

- حذف موارث علمی‌ممنوع**

عضو مجلس خبرگان رهبری افزود: حوزه بغداد، حوزه‌ای چندقرنی بود که در دوران خلافت عباسیان پایه‌گذاری شد و رشد کرد. اگر بخواهیم امروز موارث علمی این حوزه را از تاریخ خود حذف کنیم، با تنزل چشم‌گیری مواجه خواهیم شد. تنها آثار باقی‌مانده از شیخ مفید ^{رحمه‌الله} بیش از ۲۰۰ عنوان است. افزون بر آن، چهره‌هایی چون سیدمرتضی، سیدرضی، نجاشی و شیخ طوسی ^{رحمهم‌السلام} نیز از بزرگان این حوزه‌اند. در ری هم علمایی رشد یافتند و برخی از بزرگان قم مانند شیخ کلینی و شیخ صدوق ^{رحمهم‌السلام} به این شهر مهاجرت کرده و میراث عظیمی را به‌جای گذاشتند.

آیت‌الله اعرافی با بیان اینکه قم، ضلع سوم این مثلث علمی است که از جهاتی پیشگام نیز بوده است، گفت: در این دوره، آثار فوق‌العاده‌ای در قم تولید شد و حوزه آن به‌صورت یک قلب تپنده حوزوی در ایران شکل گرفت که بر دیگر مناطق کشور تأثیرگذار بود. این یک پدیده درخشان و گوهر تابناک در تاریخ علم و اندیشه شیعی است.

وی با اشاره به اینکه این مرحله، نخستین مرحله از تاریخ حوزه قم بود، گفت: در متن سخنرانی سده، پنج مرحله بعدی را نیز ترسیم کرده بودم که هرکدام دارای فراز و فرودهایی هستند. در قرن ششم هجری با حمله مغول شاهد افولی هستیم؛ قرن دهم هم‌زمان با دوران صفویه دوره‌ای از اوج است؛ اما مجدداً در قرن سیزدهم شاهد

مدیر حوزه‌های علمیه گفت: طبیعتاً پرچم‌دار این حرکت در گام نخست، بانوان دانش‌آموخته همین‌جا یعنی جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} بودند. خوشبختانه با گذر زمان، در بسیاری از کشورها نیز توانستیم، نیروهای بومی و دانش‌آموختگان توانمندی تربیت کنیم؛ از جنوب شرق آسیا گرفته تا آفریقا و سایر مناطق جهان که این روند همچنان ادامه دارد.

- ۹۰ ویژگی شاخص جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام}**

وی با بیان اینکه جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} دارای ویژگی‌های برجسته‌ای است که این نهاد رسالت را سنگین می‌سازد، گفت: نخستین ویژگی

این مجموعه، آغازگری در یک تجربه تاریخی بسیار مهم است. این ویژگی جایگاه این نهاد علمی را از منظر دینی نیز برجسته می‌سازد؛ چنانکه در روایات ما آمده؛ از جمله در حدیث معتبری از امام صادق ^{علیه‌السلام} که فرمودند: «مَنْ سَرَّ شَيْئًا حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». راوی از تعبیر «إلى يوم القيامة» تعجب کرد و حضرت تأکید فرمودند: آری؛ یعنی آنان که آغازگر یک سنت نیکو و تجربه مطلوب هستند، تا زمانی که اثر آن باقی است، در برکات و ثواب آن شریک‌اند. جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} چنین جایگاهی دارد و هنوز هم برخوردار از همان اثرگذاری است؛ چراکه اینجا کانون نخبگانی و جریان‌ساز است؛ از این‌رو، آغازگری چنین تجربه‌ای، خود بر سنگینی مسئولیت این مجموعه می‌افزاید.

- قلب تپنده و محور اصلی حرکت علمی بانوان**

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه گفت: ویژگی دیگر جامعة الزهرا^{علیه‌السلام}، کانون نخبگانی آن است. این مرکز قلب تپنده و محور اصلی حرکت علمی بانوان در عرصه حوزه‌های علمیه است و همچنان این نقش، مرجعیت علمی را حفظ کرده است. همین ویژگی نیز مسئولیت شما را دوجندان می‌سازد.

به‌گفته رئیس شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران، ویژگی سوم جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} آن است که جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} مرحله‌ای نو در تاریخ ۱۴۰۰ ساله مراکز علمی شیعی رقم زده و به‌واقع نقطه عطفی تاریخی محسوب می‌شود.

جامعیت تجربه‌ای است که در جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} رقم خورده است. از «مهد» تا «لحد»؛ از مهدکودک گرفته تا عالی‌ترین مقاطع علمی، طیفی گسترده از سنین و سطوح مختلف در اینجا سامان یافته‌اند. تنوع کارکردها و شکل‌های آموزشی نیز، به این جامعیت افزوده است و این همه، در یک مجموعه پدیده‌ای کم‌نظیر است.

- رویکرد ملی و بین‌المللی**

مدیر حوزه‌های علمیه عنوان کرد: چهارمین ویژگی، رویکرد ملی و بین‌المللی آن است؛ با آنکه مرکز جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} در قم قرار دارد؛ اما افق نگاه آن، فراتر از مرزهای ملی است و به‌ویژه بُعد بین‌المللی، امتیاز ویژه‌ای به آن بخشیده است. همین رویکرد نیز رسالت آن را سنگین‌تر و فراگیرتر می‌سازد.

- تأثیرگذاری جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام} بر کل حوزه**

آیت‌الله اعرافی افزود: ویژگی پنجم این است که جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} چه به‌صورت آشکار و چه نهان، مستقیم و غیرمستقیم، تأثیرگذار بر کل حوزه بوده و هست و بیش از این نیز می‌تواند نقش آفرینی کند. این تأثیرگذاری باید تقویت شود و به شکوفایی بیشتری برسد.

الگوسازی در حوزه‌های علمی، اخلاقی و تربیتی

مدیر حوزه‌های علمیه، با بیان اینکه ششمین ویژگی جامعة الزهرا^{علیه‌السلام}، الگوسازی در حوزه‌های علمی، اخلاقی و تربیتی است، گفت: اینجا جایی است که الگوهایی نو و اثربخش پدید آمده و در سطح وسیعی منتشر شده‌اند؛ چه در نظامات آموزشی، چه در عرصه‌های تربیتی و مدیریتی. این ویژگی به جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} نشاط، هویت و برجستگی خاصی بخشیده است.

آیت‌الله اعرافی افزود: ویژگی هفتم، جامعیت تجربه‌ای است که

گزارش خبری

در این مجموعه رقم خورده است. از «مهد» تا «لحد»؛ از مهدکودک گرفته تا عالی‌ترین مقاطع علمی، طیفی گسترده از سنین و سطوح مختلف در اینجا سامان یافته‌اند. تنوع کارکردها و شکل‌های آموزشی نیز به این جامعیت افزوده است و این همه در یک مجموعه، پدیده‌ای کم‌نظیر است.

- الگوی مدیریت علمی و تربیتی**

به‌گفته مدیر حوزه‌های علمیه، ویژگی هشتم، شکل‌گیری الگوی مدیریت علمی و تربیتی توسط خود بانوان در این مرکز است. اینکه بانوان بتوانند ساختار علمی و اجرایی یک مجموعه حوزوی را به دوش بگیرند، تجربه‌ای نو و افتخارآمیز است که در جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} پایه‌ریزی شده و باید استمرار و تعمیق یابد.

با افراط و تفریط‌هایی روبه‌رو هستیم. برخی حوزه را چنان تفسیر می‌کنند که گویی باید صرفاً در روش‌های پیشین باقی بماند و طبیعی است که این نگاه، حوزه را به انزوا می‌کشاند.

در مقابل، دیدگاهی وجود دارد که تحول را به‌گونه‌ای تفسیر می‌کنند که درنهایت موجب از بین رفتن عناصر اصیل سنت حوزوی می‌شود و به سایش هویت حوزوی منجر می‌گردد. راه درست، همان مسیر میانه است.

- نگاه راهبردی و طراحی‌های کلان**

آیت‌الله اعرافی افزود: یکی از ویژگی‌های افزوده‌شده بر امتیازات قبلی، حرکت جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} به سوی نگاه راهبردی و طراحی‌های کلان است. این رویکرد ارزشمند، گامی مهم در ارتقای سطح مدیریت و هدایت این مجموعه به‌شمار می‌آید و بر امتیازات موجود افزوده است.

- جامعة الزهرا ^{علیه‌السلام} در خود محصور نمانده است**

وی ادامه داد: مجموعه این ویژگی‌ها، تصویری از جایگاه ممتاز این نهاد در فضای علمی بانوان ترسیم می‌کند. اگر از منظر دستاوردها نیز بنگریم، دستاوردهای جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} در حوزه بانوان، درواقع دستاوردهای پیشتاز و نخستین به‌شمار می‌روند؛ اما فراتر از همه این‌ها و مهم‌ترین نکته این است که جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} در خود محصور نمانده است. به‌تعبیر رهبر معظم انقلاب در منشور حوزه‌های علمیه، «حوزه در ذات خود برون‌گراست». این مرکز نیز این بعد برون‌گرایی را به‌خوبی متجلی ساخته و در عرصه‌های گوناگون مانند تبیین، ترویج، گفتمان‌سازی و فعالیت‌های تبلیغی، حضوری مؤثر و فعال داشته است.

آیت‌الله اعرافی تصریح کرد: این ویژگی‌ها بخشی از امتیازات بزرگ جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} هستند. شاید همین مجموعه ویژگی‌ها و حتی بیش از آن‌هاست که موجب شده، رهبر معظم انقلاب در وصف آن، تعبیر «پدیده‌ای بی‌نظیر» را به‌کار ببرند؛ تعبیری بسیار بلند و معنادار که گویای جایگاه والا و اثرگذار این مجموعه است.

- اهمیت نگاه کلان و راهبردی**

مدیر حوزه‌های علمیه در اهمیت نگاه کلان و راهبردی، گفت: بیست و چهار سال پیش، زمانی که رهبر معظم انقلاب بنده را برای مسئولیت در مرکز جهانی علوم اسلامی منصوب کردند، به ایشان عرض کردم اجازه دهند، پیش از آغاز به‌کار، دو ماه به مطالعه بپردازم. در همان زمان، جزوه‌ای تنظیم کردم و خدمت ایشان هم تقدیم کردم که مبنای طراحی‌های پنج‌ساله و طرح‌های متعدد در آن مرکز شد. در ادامه، پس از هفت سال، ادغام نهاده‌ا و پایه‌گذاری جامعةالمصطفی ^{رحمهم‌السلام} رقم خورد.

آیت‌الله اعرافی افزود: نگاه کلان و راهبردی‌ای که امروز بر جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} حاکم است، بسیار ارزشمند و حیاتی است؛ البته این نگاه راهبردی و کلان نباید ما را از بازخوانی، بازسازی، بازنگری و دقت در عملکرد باز بدارد؛ اما مسیر اصلی و شاهراهی که در پیش گرفته شده، مسیری درست و سنجیده است و جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} نیز به‌درستی وارد این مسیر شده است.

- ضرورت صیانت، تقویت و تحکیم روح، فرهنگ و هویت حوزوی**

مدیر حوزه‌های علمیه در بخش بعدی سخنان خود، به ذکر نکات مهمی پرداخت و گفت: یکی از نکات مهم، صیانت، تقویت و تحکیم روح، فرهنگ و هویت حوزوی است؛ البته با همان رویکرد حوزه‌ای پیشرو و سرآمد. وی در تکمیل مطلب فوق گفت: در این زمینه ما با افراط‌ها و تفریط‌هایی روبه‌رو هستیم. برخی، حوزه را چنان تفسیر می‌کنند که گویی باید صرفاً در سنت‌های گذشته و روش‌های پیشین باقی بماند و طبیعی است که این نوع نگاه، حوزه را به انزوا می‌کشاند. در بسیاری از جاها ما با این نگاه بسته مواجه هستیم؛ البته منشور رهبری معظم، دست ما را برای مواجهه و گفت‌وگوی روشن با این دیدگاه‌ها باز کرده است.

رهبر معظم انقلاب در وصف جامعة الزهرا^{علیه‌السلام} تعبیر «پدیده‌ای بی‌نظیر» را به‌کار ببرند؛ تعبیری بسیار بلند و معنادار که گویای جایگاه والا و اثرگذار این مجموعه است. آیت‌الله اعرافی اضافه کرد: در نقطه مقابل، دیدگاه‌هایی هم وجود دارد که تحول و تغییر را به‌گونه‌ای می‌فهمند و تفسیر می‌کنند که درنهایت، موجب از بین رفتن عناصر اصلی و اصیل سنت حوزوی می‌شود و به سایش هویت حوزوی منجر می‌گردد. راه درست، همان مسیر میانه است که در منشور رهبری معظم نیز به‌خوبی تبیین شده است؛ از این‌رو، باید همواره در روند تغییر و تحولات این دغدغه را داشته باشیم که به دام افراط و تفریط نیفتیم و بتوانیم، راه میانه را با تأکید بر هویت حوزوی ادامه دهیم و آن را استوار سازیم.

ادامه در صفحه بعد